

Konstitutionsutskottets betänkande

1980/81:10

om följdlagstiftning till den nya sekretesslagen i fråga om hälso- och sjukvården samt den allmänna försäkringen (prop. 1980/81:28)

I detta betänkande behandlas proposition 1980/81:28 och följdmotionen 1980/81:120 av Gunnar Biörck i Värmdö (m) samt den under den allmänna motionstiden väckta motionen 1979/80:768 av Knut Wachtmeister m. fl. (m, c, fp, s och vpk).

Propositionens hemställan

I propositionen föreslås att riksdagen antar följande i propositionen framlagda lagförslag, nämligen

1. Förslag till lag om ändring i smittskyddslagen (1968:231)
2. Förslag till lag om ändring i förordningen (1961:87) om registrering och mönstring av sjömän (mönstringsförordningen)
3. Förslag till lag om ändring i lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål
4. Förslag till lag om ändring i lagen (1966:301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål
5. Förslag till lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.
6. Förslag till lag om ändring i lagen (1980:12) om förtroendenämnder inom hälso- och sjukvården
7. Förslag till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring
8. Förslag till lag om ändring i lagen (1980:623) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring
9. Förslag till lag om upphävande av lagen (1980:203) om ändring i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda
10. Förslag till lag om ändring i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till vissa följdändringar med anledning av den nya sekretesslag som riksdagen har antagit.

Ändringarna rör hälso- och sjukvården i fråga om vissa regler om skyldighet att lämna uppgifter till myndigheter. Det föreslås även regler som avser socialvårdens (socialtjänstens) uppgiftslämnande, när det behövs för en rättspsykiatrisk undersökning m. m.

Det föreslås också följdändringar i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. och i lagen (1980:12) om förtroendenämnder inom hälso- och sjukvården. Dessa ändringar rör personalens tystnadsplikt m. m.

Vidare föreslås följdändringar i lagen (1962:381) om allmän försäkring i fråga om uppgiftslämnande från de allmänna försäkringskassorna m. fl.

Slutligen föreslås i fråga om personalens tystnadsplikt en ändring i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda.

Bestämmelserna är avsedda att träda i kraft samtidigt som den nya sekretesslagen, den 1 januari 1981.

Motionernas hemställan

I motion 1980/81:120 hemställs "att riksdagen måtte vidtaga de ändringar i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen samt i förslagen till ändringar av lagen (1962:381) om allmän försäkring resp. av lagen (1967:940) angående vissa omsorger etc., jämte ev. förändring av förvaltningslagen (1980:11) som föreslagits i denna motion".

I motion 1979/80:768 hemställs "att riksdagen begär förslag syftande till att förordnande om helt eller delvis förstörande av journal också skall avse kopior som förvaras av myndighet utanför hälso- och sjukvården".

Motion 1980/81:120

I motionen godtas i allt väsentligt propositionens förslag men föreslås vissa språkliga ändringar. Sålunda riktas kritik mot utformningen av 6 § lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. och yrkas att uttrycket "fått veta" ersätts med "erfarit" eller "själv iakttagit eller fått veta", eftersom "fått veta" språkligt knappast kan anses omfatta även vad hälso- och sjukvårdspersonalen själv iakttagit beträffande patientens hälso-tillstånd. Vidare framhålls att i förslaget till lydelse av 20 kap. 9 a § i lagen (1962:381) om allmän försäkring används uttrycket "internationell överenskommelse som Sverige har tillträtt". I enlighet med de allmänna strävandena att förenkla lagspråket bör man i stället för "tillträtt" använda ord som "biträtt", "ratificerat" eller "undertecknat". Beträffande den föreslagna formuleringen i 58 § lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda framhålls formuleringen "verksam inom de omsorger etc." som språkligt groteska. Det framhålls som illa nog att man gör våld på substantivet omsorg genom att använda dess pluralform omsorger. Men lika litet som man kan vara verksam inom en omsorg kan man vara det inom flera. Under alla omständigheter bör därför enligt motionen den nuvarande formuleringen "den verksamhet för omsorg(er) om etc." bibehållas. Av samma skäl som anförts ovan bör vidare ordet "erfarit" i paragrafen behållas och inte ersättas med "fått veta".

Förutom de nu återgivna invändningarna riktas i motionen kritik mot föreskriften i 5 § lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. att den som tillhör denna krets "skall visa patienten omtanke och respekt". Enligt motionärens uppfattning hör en sådan föreskrift närmast hemma i förvaltningslagen (1971:290) som en föreskrift för *alla* offentliganställda.

Slutligen påtalas i motionen, att riksdagen inte "fått veta" vad föredragande statsrådets på s. 18 i propositionen uttalade avsikt att ta kontakt med justitieministern resulterat i.

Motion 1979/80:768

I motionen kritiseras det förhållandet att en patient har möjlighet att få sin sjukjournal förstörd enligt 11 § lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. endast när det gäller en journal som *förvaras* inom hälso- och sjukvården.

Som framhålls i motionen har nämnda förhållande kritiserats av JO i ett remissyttrande till medicinalansvarskommitténs betänkande Hälso- och sjukvårdspersonalen etc. (SOU 1978:26). JO anförde därvid följande:

Kommitténs förslag stannar vid en möjlighet att förstöra journalmaterial som finns hos sådan yrkesutövare eller inom sådan verksamhet för vilken socialstyrelsen har en tillsyns- eller beslutandefunktion. Det är tveksamt om man skall låta förslaget stanna vid detta. I många fall har journal i kopia eller transumt tillställts andra myndigheter, t. ex. försäkringskassa, socialförvaltningar och domstol. I de fall där man anser att journal skall kunna förstöras borde möjlighet finnas att förstöra alla exemplar av journalen. Det kan nämnas att i det ovan relaterade JO-ärendet uppgavs att ett exemplar av journalen också förvarades hos en angiven familjerådgivningsbyrå. Med fog skulle kunna göras gällande att även detta exemplar borde kunna förstöras.

I proposition 1978/79:220 med förslag till ifrågavarande lagförslag anförde föredragande statsrådet följande beträffande förstöring av journaler m. m.:

Enligt föreskrifter i t. ex. läkar- och tandläkarinstruktionerna skall patientjournaler i öppen vård bevaras i minst tio år från det den sista anteckningen har gjorts. På grund av anvisningar från riksarkivet bevaras dock journalhandlingar i offentlig vård i allmänhet under betydligt längre tid.

Under senare tid har önskemål framkommit om att patientjournaler under vissa förutsättningar skall kunna helt eller delvis förstöras betydligt tidigare. Somliga har menat att journalen alltid skall förstöras efter viss kort tid för att skydda patienterna. Andra har menat att eventuella nedsättande eller kränkande omdömen bör kunna tas bort.

I sammanhanget bör nämnas att socialstyrelsen år 1973 har meddelat föreskrifter om hur journaler skall föras. Vidare har såväl JO som ansvarsnämnden gjort uttalanden mot användningen i journaler av yttranden som kan uppfattas som kränkande av patienten.

Kommittén anser visserligen att riskerna för att nedsättande yttranden tas in i journaler har minskat genom vad nyss har sagts. Vetskapen om att ömtåliga personliga uppgifter finns bevarade kan emellertid ändå enligt kommittén innebära stora påfrestningar för vissa människor. I värsta fall kan vetskapen om att personliga uppgifter måste dokumenteras avhålla en människa från att söka vård eller lämna uppgifter av betydelse.

Kommittén föreslår därför att socialstyrelsen på ansökan av en patient skall få förordna att en journal skall helt eller delvis förstöras om inte journalen uppenbarligen behövs för patientens vård eller behandling eller det av allmänna skäl är påkallat att journalen bevaras.

Förslaget tillstyrks eller lämnas utan erinran av flertalet remissinstanser. Flera är dock negativa eller tveksamma till förslaget, bland dem arbetarskyddsstyrelsen, riksförsäkringsverket och de fackliga organisationerna. Skälen är främst hänsyn till forskningen om miljöbetingade sjukdomar exempelvis inom arbetsmiljöområdet och möjligheten att i framtiden utreda arbetssjukdomsårenden.

Jag har stor förståelse för de skäl som har återopats för att införa en möjlighet att få en journal eller del därav förstörd. Med hänsyn till den kritik som har framkommit under remissbehandlingen anser jag dock att förutsättningarna för ett beslut om förstöring bör skärpas i förhållande till kommitténs förslag. Förstöring bör få ske endast om patienten har godtagbara skäl för sin ansökan och det är uppenbart dels att journalen inte behövs för patientens vård eller behandling, dels att det inte av allmänna skäl är påkallat att den bevaras.

Ett par remissinstanser har ifrågasatt om beslut om förstörande bör meddelas av socialstyrelsen. Sålunda ifrågasätter Landstingsförbundet om inte huvudmannen bör fatta beslutet. Riksarkivet anser att arkivet bör fatta beslut i frågan. Jag delar kommitténs förslag att det bör ankomma på socialstyrelsen att besluta i sådana ärenden. Styrelsen skall självklart ge den som ansvarar för journalen liksom, när skäl föreligger, huvudmannen tillfälle att yttra sig innan ärendet avgörs. Vid behov bör styrelsen också samråda med riksarkivet.

Bestämmelsen om förstöring av journalkopior kommenterades inte närmare under riksdagsbehandlingen (SOU 1979/80:16, rskr 130).

Utskottet

I propositionen läggs fram förslag till vissa lagändringar inom hälso- och sjukvården och inom den allmänna försäkringen. Förslagen utgör följdändringar till den nya sekretesslagen, som skall träda i kraft den 1 januari 1981.

I första hand är syftet med ändringarna att undanröja vissa olägenheter inom sjuk- och hälsovårdsområdet som uppstått på grund av att sekretesslagen är tillämplig också på förhållandet mellan olika myndigheter inbördes och att den s. k. generalklausulen i 14 kap. 3 § sekretesslagen inte gäller inom denna sektor av samhället. För att inte ett nödvändigt uppgiftslämnande skall förhindras av sekretessskäl föreslås därför i överensstämmelse med bestämmelsen i 14 kap. 1 § sekretesslagen införande av en uppgiftsskyldighet för

bl. a. personal inom hälso- och sjukvården på vissa områden, nämligen enligt smittskyddslagen (1968:231), förordningen (1961:87) om registrering och mönstring av sjömän, lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål och lagen (1966:301) om rättspsykiatrisk undersökning i brottmål.

Genom propositionen sker också en anpassning i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl. (tillsynslagen) av sekretessbestämmelserna för personal inom den enskilda sjukvården till sekretesslagens regler.

Slutligen läggs förslag, som reglerar visst uppgiftslämnande enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda.

Utskottet godtar i sak propositionens förslag och tar endast upp några detaljfrågor som berörs i motion 1980/81:120 av Gunnar Biörck i Värmdö (m). I sammanhanget behandlar utskottet också motion 1979/80:768.

I motion 120 kritiseras det i 6 § tillsynslagen och i 58 § lagen angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda använda uttrycket "fått veta". Enligt vad som anförts i motionen täcker inte begreppet "fått veta" vad sjukvårdspersonalen själv iakttagit. I lagtexten borde följaktligen i stället orden "fått veta eller själv iakttagit" eller annat uttryck med samma innebörd ha använts.

Enligt utskottets mening får uttrycket "fått veta" anses innefatta alla former av kunskapsinhämtande, således även egna iakttagelser. Då det emellertid kan finnas risk för att uttrycket ändå missförstås i det sammanhang det här används, finner utskottet det motiverat att byta ut det mot ordet "erfarit". Utskottet instämmer i den kritik i övrigt som framförts i motionen angående den språkliga utformningen i ett par av de framlagda lagförslagen. Utskottet lägger därför i bilaga 1 fram förslag till viss ändrad lydelse av 6 § lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl., 20 kap. 9 a § i lagen (1962:381) om allmän försäkring och 58 § i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda.

Enligt gällande regler kan socialstyrelsen på ansökan av en patient förordna att journal som förvaras inom hälso- och sjukvården skall helt eller delvis förstöras. Förutsättningarna härför är bl. a. att handlingen uppenbarligen inte behövs för patientens vård eller behandling eller att det inte föreligger allmänna skäl för att journalen skall bevaras.

Motion 1979/80:768 syftar till att införa möjlighet för den enskilde att få sin sjukjournal förstörd även när det är fråga om journal som inte förvaras inom hälso- och sjukvården.

Samma uppfattning som framförs i motionen gav JO uttryck för i ett remissvar beträffande medicinalansvarskommitténs betänkande Hälso- och sjukvårdspersonalens ansvarsfrågor, samverkan personal-patienter (SOU 1978:26). JO Leif Ekberg pekade därvid på att journal i kopia eller transumt i många fall tillställts andra myndigheter, t. ex. försäkringskassa, socialförvaltningar och domstol. I de fall där man ansåg att journal skulle kunna

förstöras borde enligt hans mening möjlighet finnas att förstöra alla exemplar av journalen.

Våren 1980 tillkallade regeringen en särskild utredningsman för att se över reglerna om gallring av medicinska arkiv m. m. Enligt vad som upplysts från socialdepartementet kommer utredningsmannen inom kort att erhålla tilläggsdirektiv att göra en översyn av utformningen av den grundläggande patientdokumentationen inom hälso- och sjukvården med hänsyn såväl till patienternas intresse av god och säker vård som till deras integritets- och rättssäkerhetsintresse.

Utskottet anser att en undersökning bör göras om möjligheten för en patient att få sin journal förstörd även när denna eller kopior av den förvaras annorstädes än inom hälso- och sjukvården. En sådan undersökning kan enligt utskottets mening falla inom ramen för utredningsmannens uppgifter. Utskottet förutsätter därför att frågan blir föremål för överväganden antingen av utredningsmannen eller i annat sammanhang. Det anförda bör ges regeringen till känna.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:28 och med bifall till motion 1980/81:120 i motsvarande del antar den i bilaga 1 såsom utskottets förslag betecknade lydelsen av 6 § lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.,
2. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1980/81:120 i motsvarande del antar den i bilaga 2 såsom utskottets förslag betecknade lydelsen av 20 kap. 9 a § i lagen (1962:381) om allmän försäkring,
3. att riksdagen med anledning av propositionen och med bifall till motion 1980/81:120 i motsvarande del antar den i bilaga 3 som utskottets förslag betecknade lydelsen av 58 § lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda,
4. att riksdagen med bifall till propositionen i dessa delar antar de i propositionen framlagda lagförslagen i övrigt.
5. att riksdagen med anledning av motion 1979/80:768 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om en översyn av reglerna om den enskildes möjlighet att få sin sjukjournal eller kopior av denna förstörda.

Stockholm den 27 november 1980

På konstitutionsutskottets vägnar
BERTIL FISKESJÖ

Närvarande: Bertil Fiskesjö (c), Hilding Johansson (s), Anders Björck (m), Per Unckel (m), Yngve Nyquist (s), Wivi-Anne Cederqvist (s), Gunnar Biörck i Värmdö (m), Kurt Ove Johansson (s), Bengt Kindbom (c), Daniel Tarschys (fp), Kerstin Nilsson (s), Britta Hammarbacken (c), Sture Thun (s), Lahja Exner (s) och Kerstin Sandborg (fp).

5 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1980:11) om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen m. fl.***Nuvarande lydelse**Av utskottet föreslagen lydelse*

6 §

Den som tillhör eller har tillhört hälso- och sjukvårdspersonalen får inte röja något som i arbetet har meddelats honom i förtroende eller obehörigen uppenbara vad han i arbetet har fått veta om någons hälsotillstånd eller personliga förhållanden i övrigt. Vad som har sagts nu medför dock ej någon inskränkning i den skyldighet att lämna uppgifter som följer av någon annan författning.

Den som tillhör eller har tillhört hälso- och sjukvårdspersonalen får inte obehörigen röja vad han i sin verksamhet har erfarit om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden. Som obehörigt röjande anses inte att någon fullgör uppgiftsskyldighet som följer av lag eller förordning.

Tystnadsplikt gäller i förhållande till den vård- eller behandlingsbehövande själv i fråga om uppgift om hans hälsotillstånd, om det med hänsyn till ändamålet med vården eller behandlingen är av synnerlig vikt att uppgiften inte lämnas till honom.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

7 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom föreskrivs att i lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall införas en ny paragraf, 20 kap. 9 a §, av nedan angivna lydelse.

Av utskottet föreslagen lydelse

20 kap.

9 a §

En allmän försäkringskassa, riks- försäkringsverket och en försäkrings- domstol får utan hinder av sekretess lämna ut uppgifter om sådana ersät- ningar åt enskilda, som utbetalas enligt lagstiftningen om allmän för- säkring eller arbetskadeförsäkring eller enligt lagstiftning om annan jämförbar ekonomisk förmån för enskilda, under förutsättning att en försäkringsinrättning, ett försäk- ringsbolag, en erkänd arbetslöshets- kassa eller en arbetsgivare behöver uppgiften för samordning med ersät- ning därifrån. Till ett utländskt soci- alförsäkringsorgan får utan hinder av sekretess lämnas sådana uppgifter om enskilda, som behövs vid tillämp- ningen av en internationell överens- kommelse som Sverige har anslutit sig till. Dessa bestämmelser gäller även utlämnande av uppgift från varje annan myndighet, på vilken det ankommer att handlägga ärenden enligt den lagstiftning som avses i första meningen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

¹ Lagen omtryckt 1977:630.

10 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda**

Härigenom föreskrivs att 58 § lagen (1967:940) angående omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Av utskottet föreslagen lydelse*58 §¹

Den som är eller varit verksam inom *den verksamhet för* omsorger om psykiskt utvecklingsstörda som avses i denna lag får *ej* obehörigen *yppa* vad han därvid erfarit om enskilds personliga förhållanden.

Den som är eller *har* varit verksam inom *det område för* omsorger om psykiskt utvecklingsstörda som avses i denna lag får *inte* obehörigen *röja* vad han därvid erfarit om enskilds personliga förhållanden.

I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

¹ Senaste lydelse 1975:724.